ՀԱՆԴԷՍ

Գ. ՏՊԱԳԻՐ — ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱՑ Գ.

Թիւ Խ. 48 — 1877 — ԱՊՐԻԼ 13 ՀՈՐԵԲԵՐ.

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

ՈՒՍՈՒՄՆ ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆԻ

ԵՒ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Մեր Ազգային դրեթէ ամեն վարժարանները՝ մեր Եկեղեցւոյ կալուածներովն եւ հասոյթներովն կ՚մատակարարուին, ինչպէս ամենուն յայտնի է մինչեւ իսկ օրերուս ։ Այս վարժարանները իբր երախտագէտ զաւակներ այն Եկեղեցւոյ պարտաւոր են իրենց չքնաղին մէջ մեծ կարեւորութիւն եւ արժէք տալ Քրիստոնէական ուսմանց որ մեր Ս. Կրօնի եւ Հայրենի Եկեղեցւոյ հիմն է, բայց դժբաղդաբար յաւօք պարտաւորեալ եմք ըսելու թէ մեր վարժարանաց մեծագոյն մասն այդ կարեւոր ուսման կարեւորութիւն չտալով Եկեղեցւոյ ոտակն՝ Եկեղեցւոյ բարոյական իրաւունքէն կ՚ինայեն ։

Ամեն արհեստից եւ գիտութեանց յառաջադիմութիւնն ու յետադիմութիւնը, անոնց հակող մարմնոյն գործունէութենէն, ա-

չալրջութենէն ու հեռատեսութենէն կախումն ունի, այս սկզբան նեղքեւ է նա եւ մեր Կրօնի Բարոյականութեան եւ Ազգ. Պատմութեան ուսուիններն, որոց հակող մարմինն է Կրօնական Պատկառելի ժողովը։

Ազգ. Սահմանադրութենն բացարձակապէս գծած է Կրօնական ժողովոյ պաշտօնն ու պարտականութիւնն, այն է՝ Կրօնական պաշտամանց հսկել եւ դիմաւորաբար հոգ տանիլ Կրօնական դպացմանց զարգացմանը։ Կրօնական պատկառելի ժողովն իր այս պաշտօնին բնութեամն Եկեղեցւոյ եւ Ազգին առաջ պատասխանատու է եթէ կրօնական ուսման կարեւորութիւն չդպացնէ, եւ զայն Ազգային վարժարանաց մէջ ըստ օրինի ընդհանրացնելու խնամք չտանի։

Մենք մինչ կ'արտնջայինք թէ նախորդ Կրօնական ժողովնեըն իրենց այս նուիրական պարտականութիւնն չկրցան գործադրել եւ գործադրելու ալ միտք չունեցան, բայց չափազանցութիւն ըրած չենք ըլլար եթէ խոստովանինք թէ ներկայ Կրօնական Պատկառելի ժողովն ալ իր այդ պարտականութիւնն անտես ընելէն՝ այսօր մեր Ազգային վարժարանաց մէջ ուսման այդ կարեւոր ճիւղը դիմումին անհետանալու վտանգի մը ենթարկեալ է։

Յիրաւի մէկ քանի վարժարանաց մէջ Քրիստոնէական Կրօնի եւ բարոյականութեան դասերն կատանդուին, բայց արդարութեամբ խօսելով անոնք ալ անուանական են. եւ այս թերութիւնն ալ ոչ թէ դասատուաց, այլ այդ ուսմանց հսկող մարմնոյն կամ պաշտօնէին կողմանէ է, որ ըստ արժանւոյն կարեւորութիւն չէ տուած այդ ուսմանց։ Թէ եւ Ուսումնական Պատկառելի խորհուրդն ուրիշ դիտութեանց եւ ուսմանց մանաւանդ պահնակի, պարի, մարմնամարզութեան համար չափազանց կարեւորութեամբ կ'խօսի եւ կ'գրէ ի պաշտօնէ, եւ դանոնք Ազգային վարժարանաց մէջ ընդհանրացնելու որոշումներ եւ ուսումներ կընէ եւ դանազան տեղեկագրեր կ'պատրաստէ, բայց Կրօնի Ազգ. Պատ. եւ Բարոյական ուսմանց խօսքն բնաւ չընէր, կամ մեր ի մերոց կանգնի ծանր բեռ մը նկատելով իբր գաղն հարկի մը ներքեւ տատանած։

Մի թէ նուա՞զ կարեւոր են Կրօնական եւ բարոյականութեան դասերն, որ Թագաւորն խորհուրդը եւ Հոդաբարձուք ոչքէշ լեզուաց եւ ուսմանց համար դասատուներ կ'ընտրեն եւ իրե-

ձիւ ամենական կ'վճարեն, բայց կրօնի Ազգ. Պատմութեան եւ բարոյա-
կանութեան համր. դասատուք չեն կարդեր՝ կարգողներն ալ ոչ օրի-
նաւոր ամսական մը կ'յատկացնեն եւ ոչ խղճիւ կ'վճարեն. մինչդեռ
եկեղեցւոյ դանձն պատրաստ է ամեն բանէ առաջ՝ Քրիստոնէա-
կան ուսման, Բարոյական ուսման, Ազգ. Պատմութեան եւ Մայ-
րենի լեզուին համար ըստ կարի ամեն զոհողութիւններ ընել։

Զգիտենք, ի՞նչ խնայողութիւն եւ տնտեսութիւն է որ
Թաղ. խորհուրդք եւ Հոգաբարձուք Ազգային յառաջադիմու-
թեան անուամբ այլ եւ այլ ձեւերու ներքեւ՝ զանազան ուսմանց
եւ լեզուաց, մանաւանդ մարմնամարզութեան, պարի եւ դաշ-
նակի համար եկեղեցւոյ ամբողջ դանձն կ'վատնեն եւ մինչեւ մե-
ծագումար պարտուց ներքեւ կ'ձգեն առանց խիղճ ընելու, խակ
երբ կարգն Կրօնի, Բարոյականութեան, եւ չատ անգամ Ազգ.
Պատմութեան եւ Մայրենի լեզուին կուգայ, կարեւորութիւն
չտեսներ, իբր այն թէ եկեղեցւոյ դանձն ստակ չունի եւ թէ
իրենք պարտաւոր են խնայողութեան պատճառաւ այդ կարեւոր
դասերն ետ ձգել։

Ո՞ւր է մեր Կրօնական ժողովն, ի՞նչու չհարցներ եւ քա-
ջատրութիւն չպահանջեր, թէ ի՞նչ հնարք եւ վարպետութիւն է
այս՝ որ պարի, դաշնակի եւ ժիմնաստիկի եւլն համար եկեղեցւոյ
դանձն ստակ կունենայ եւ խնայողութիւն չընտռէր, ու միւս-
ներուն համար դանձին դռներն կ'գոցուին եւ խնայողութիւններ
կըլլան։

Թող չկարծուի թէ մեք այս կետերն կանխակալ կարծեօք
կամ նախապաշարմամբ կ'չօշափենք, քա՜ւ լիցի. մեք կ'յարգենք
ամեն ուսումներն ու անոնց կարեւորութիւնն քաջ կ'ճանաչենք,
բայց երբ կ'տեսնենք եկեղեցւոյ եւ Ազգին ոգւոյն հետ չհանդիպ-
տելի կասլ ունեցող ուսմանց դէմ խոչընդոտներ, պարտաւոր կը
ճանչնանք անձերնիս՝ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ իբր յետին մէկ
հովիւն, պատասխս լսողքելու։

Գալ ատգամ

———

Ա Զ Գ Ա Յ Ի Ն

Պ Ա Տ Ե Ր Ա Զ Մ Ե Ւ Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն

Ամեն կողմանէ հետապիրներն ներկայ քաղաքական վիճակին երկիւղալից ծանրութիւնը կ'զգուժեն, Ֆօտօներն երթալով կիյնան, Թուրքիա եւ Ռուսիա իրենց ահեղ բանակներն չարժման մէջ դնել կսկսին, ի մի բան՝ քաղաքական եւ դեսպանական խոսական ամեն քայլ մօտալուտ պատերազմի մը հաւանականութեան հետքն կ'կրէ: Ահա քանի տարուան խնդիր մը, որ ոչ դօնֆերանսներն կրցան լուծել, ոչ դեսպանական բանակցութիւններն եւ վերջապէս Թուրքիոյ եւ Ռուսիոյ զինուց չհետ կ'ըկատուի այդ խնդրոյն լուծման բախտը:

Սակայն որձան զէնքն պիտի յաջողի այդ փառքն վայելել:— չենք կրնար կրնար կանխատ դուշակել բայարձակապէս. վասն զի երկու կողմն ալ ռազմական ամեն պատրաստութիւններն ուսած են՝ Թուրքիա իր անկախութիւնն ու ամբողջութիւնն պաշտպանելու, եւ Ռուսիոյ ալ իր զինուորական պատուոյն ապատ մը չբերելու համար: Միայն սա քայլ պիտենք թէ այդ պատերազմին երեսէն մեծ եւ անդարմանելի նիւթական եւ բարոյական կորուստներ պիտի ընէ անշուշտ մեր արդէն թշուառացեալ Հայաստանը, մանաւանդ անոր գլխաւոր մասերն՝ կարս, Կարին Պայազիտ եւլն, որք այդ պատերազմին նախագահներն կ'ըհամարուին, զի Օսմանեան եւ Ռուսական երկու ահեղ բանակք այն սահմաններուն մէջ դէմ առ դէմ ճակատելու պատրաստուած են:

Ի՞նչ ունի Հայաստանցի Հայն.— ոչինչ:

Իւր խաղխոճ տնակն, փոքրիկ ածուն ու իւր եղն պահելու պահպանելու չափ թերեւս զօրութիւն չունի. հետեւաբար այս պատերազմական արհաւրալից միջոցներն մեր հարք, մարք, եղբարք եւ քոյր տանակոխ պիտի ըլլան, մեր եկեղեցիք, մեր վանօրայք, մինաստանը հրոյ ճարակ պիտի ըլլան կամ թշնամեայ բանակէն եւ կամ այն կողմերն որ յաջողեալ ասպատակ գրաւիչն, Աւշարներէն, Տէրէպէյիներէն Արաբներէն եւ Չէրքէզներէն, որք Օսմ. բանակին օգնելու պատրուակաւ, "Օսմ. Տէրութեան հաւատարիմ հպատակայ, այսինքն՝ Հայերուն ամեն տեսակ

ինաս պիտի հասցնեն՝ հակառակ Տէրութեան կամաց եւ օրինաց։

Վիճակագրական հաշուով երկու միլիօն Հայ ժողովուրդ ունինք Հայաստանի մէջ, որք այս դժբաղդ արկածէն մնացեալ՝ քաղաքս վտանգին մէջ են այսօր, չը գիտենք թէ Ազգ. Պատկառելի Վարչութիւնն ի նկատի առած է այդ անթիւ ժողովրդոց կրելիք չարիքն, եւ թէ ի՞նչ դարման խորհած եւ ի՞նչ միջոց ձեռք առած է այդ ամենուն համար։

Այս մասին կատարեալ զգուշութիւն եւ արթնութիւն անհրաժեշտ պէտք է, ուստի կառաջարկենք։

Ա. խնդրել Տէրութենէն 2 չոգենաւ, որ Կ. Պոլիս պանդխտեալ գաւառացի Ազգայինք մինչեւ 20–25 օր Հայրենիք վերադառնան. որպէս զի իրենց ընտանեաց եւ գաւակաց պաշտպան կանգնին, եւ անոնց հետ վերահաս վտանգներուն ու արկածներուն ըլլան դիմագրաւ եւ հակեն իրենց դիմաց։

Բ. Բարեխնամ Կառավարութենէն խնդրել գաւառներու, քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ կամոնաւոր զօրք պահել, կամ առնլի ազէկ կըլլայ քաղաքայ եւ գիւղից բնակչաց թուոյն համաձայն՝ տեղական ժողովրդներէն եւ ամեն ազգէ պահապաններ կարգել եւ զէնք կրելու հրաման տալ. որպէս զի բնակչաց ինչքն կեանքն եւ պատիւն պաշտպանեն։

Գ. Հարկ է Աւազխորդ չ'եղած կամ չգտնուած տեղերն անմիջապէս ուշիմ եւ հեռատես Տեղապահներ դրկել, այն խեղճ եւ անկիրթ ժողովրդեան իրաւունքներն պաշտպանեն. եւ ամեն տեղ, եւ ամեն գաւառի մէջ ըստ կարելւոյն հակող ժողովներ սահմանել, որ ամեն պատահմունք աղղարարին ի Պատրիարքարան։

Դ. Պատրիարքական կոնդակաւ հարկ է հրաւիրել եւ յորդորել զժողովուրդն՝ ամեն պարագայից մէջ զգոյշ կենալ, իրենց հաւատարիմ հպատակութեան կատարած բերող իրաց եւ գործոց մէջ չգտնուիլ, հանգստ եւ անվհատ պահել առ Օսմ. գահն ունեցած անսկզբ սէրն եւ անեղծանելի միութիւնն, պատահած դէմ վտքրոգի չգտնուիլ, բայց չափաղանց ծայրահեղութիւններու պիտի չխոչիլ։

Ե. Եկեղեցեաց, վանօրէից, մենաստանաց եւ Ազգային ուրիչ հաստատութեանց ամեն գոյքն ապահովութեան մէջ դնելու անմիջական միջոցներ ի գործ դնել, այս մասին նկատ. եւ

գաւառական կառավարութեանց պաշտպանութիւնն խնդրել ար-
դեամբք ։

Զ. Հայ ժողովուրդն՝ զոյչ , պարկեչտ եւ խոհական ըն-
թացքի մը մէջ պահելու համար , ամեն տեղ բանիւ եւ գրով
յորդորել եւ մխիթարել՝ յիշեցնելով անձուկ ժամանակիս ձախորդ
պարագաներն եւ անխուսափելի տագնապներն ։

Մեր սոյն առաջարկութիւններն խոնարհաբար կ'ներկայա-
ցընենք Պատրիարք Սրբազան Հօր եւ Գաւակաւելի Խառն ժողո-
վոյ ուշադրութեանն . եւ կ'յուսանք որ պարագաներէն օգուտ
քաղելով այս զոհողութիւններն կրնան Հայրենեաց համար եւ
հետեւաբար իրենց պաշտօնն ու պարտականութիւնն կ'փառաւո-
րեն Ազգային պատմութեան էջերուն մէջ ։

— —

ԹԻՄՆԱՍՔԻՆ ԵՒ ՊԱՐ

. . . Հայր Խմբագիր

Ազգովին բուռն ջանք մը՝ արտագին վտանգ մը և
քիչ մ'ալ ներքին պետական կայ Եւրոպական յա-
ռաջադիմութիւնն ու կրթութիւնն մեր Ազգային երկաթե
վարժարանաց մէջ մտցնելու և հանրայնելու . և մինչև
իսկ շատերն համոզուած են թէ այդ յառաջադիմու-
թիւնն ու կրթութիւնը շատ թաղերու մէջ հակայարձակ
յատակ կերթան ։ Զգիտեմ թէ ես անտեղեակ էի այդ
բառերուն բուն նշանակութեանն թէ յաճախ զանոնք
դործածողներն, միայն թէ հաստատուն նախապաշարմամբ
այդ բառերուն չէի ուզեր տալ այն նշանակութիւնն , որ
շատ Ազգայինք տուած էին ։

Իրաւունք ունէի՞ թէ ոչ — այդ չեմ կրնար բացորո-
շապէս վճռել . բայց ամեն տեղ հետամուտ էի այդ Ազ-
գային կրթութիւնն ու յառաջադիմութիւնն հասկնալ
թէ ի՞նչ առում՝ ունէին մեր Ազգին համար և ի՞նչ գաղա-
փար կը բացատրեն, կամ տեսնել թէ ի՞նչ մտքական կեր-
պարանքով ծպտեալ ներկայացած են մեր Ազգութեան

առաջ : Շատ վտղոցներ չըլլայ , չատ տուներու այցե-
լութիւն տուի , բայց ուրիշ բան չգտայ , միայն անդոյր-
ներէ տպեղացեալ դէմքեր , նեղ գօ-սենեակ նիհարացեալ
և գալկացեալ մարմիններ , աւելորդ ծախսեր ու զար-
դարանքներ , որ Հայկական պարզութեան ճաշակին չէին
կրեր :

Առնք մեր իգական սեռին ըրած հակայաքայլ յա-
ռաջադիմութեան մէկ պատկերն էր , զոր մտախոհ և
ողջամիտ մէկին չէր կրնար նկատել առանց աղխրներն
գալարելու : Հապա մուռնանք մեր անթիւ գատարկաշը-
ջիկ երիտասարդներն , որք թուով Պոլսոյ արհեստաւոր-
ներն կ'կրկնապատկեն և կ'բազմապատկեն, և որոց կայ-
ատառ դէմքն , առօդ մանկութիւնն ու առնական վա-
յելչութիւնն դրեթէ գլխովին աղաւաղած են մտմտուքն
ու գատարկաշրջիկ կեանքը :

Աղգովին համոզուած ենք թէ մեր Ազգային նիւ-
թական և բարոյական վերակենդանութեան միակ
աղբիւր վարժարաններն են : Սակայն ի՞նչ գործանալի
և անմեկնելի բան մ'է երբ քալ պետունք թէ այդ վերա-
յիշատակեալ երկտեղ աղէտից ուրուականներն՝ ժամա-
նակին այդ վարժարանաց մէջ դծուած են և այսօր ի-
րենց հեղինակաց (այսինքն վարժարանաց) մէկ ոտակա-
լի հակապատկերն կ'նկարագրեն տեսողաց աչքին :

Գալ անգամ
ՇԱՆԹ

—

ԻՐԹԱԼԻՈՅ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ

Անցեալ տարւոյ Դեկտ. 4/16 ամսաթուով հընդ-
կաստանի Բիաւիա քաղաքէն սոսգեալ մի պրուխնէ
կաեղականամբ , զի Գերբ. Գրիգ որիոս Աբգեսպիսկոպոս
Ծայրագոյն Նուիրակին յ7/19ն Հոկտեմբերի ՅԱՐՈՒ-

ԹԻՒՆ — ԱՐԳԱՐ չոգենաւով կալկաթայէն մեկնելէ ակնի՛ ի 15/27 ն ամսոյն (Հոկտ.) ի Պինանկ հասած է, (ուր մի տուն Հայ, մի եկեղեցի և մի քահանայ կայ,) և նոյն օրը մեկնելով ի 17/29 ամսոյն ի Սինկափօր գնացած է, նոյն օրը անտի ևս մեկնելով ի 24ն գնացած է ի Հօնկ — Քօնկ կղզին, (ուր 7 հոգի միայն երթեւեկ Հայեր կան առանց ընտանեաց,) ի 4 16ն նոյեմբերի Հօնգ — Քօնկէն վերադարձեր է ի Սինկափօր (ի 10/22ն ամսոյն) և անտի երկու օրէն մեկնելով՝ ի 14/26ն ամսոյ անցեալ հասած է ի Բթաւիա:

Յիշեալ նամակուամ խոստացած է յետագայ դրութեամբք հաղորդել մանրամասն տեղեկութիւնքը և վիճակագրութիւնքը:

Այս առթիւ պարտք կ'համարիմք յատուկ շնորհակալութիւն յիշատակել առ վսեմ. Պ. Աղէքսանդր Յարութիւն Աբգարեանց՝ դովելով նորին բարեպաշտութիւնը և եռանդը, որ բարեհաճած է չոգենաւի տոմսակը անձամբ անձին տանել և նուիրել Գեր. Գրիգորիոս Աբգեպիսկոպոսին, որով ձրի գնացած է մինչեւ ի Զին և անտի դարձած է ի Սինկափօր, և պիտի վերադառնայ ի կալկաթա:

Ազնուրիք մեր եղբարք մեծ սիրով և եռանդեամբ գիմաւորած՝ ընդունած և հիւրասիրած են իւրեանց Սուալնորդը՝ և փոխադարձաբար մխիթարուած:

ԱՐԱՐԱՏ

ՇԱՐԺՈՒՄ ՄԻ ՑԵՆՈՒ-ԳԱՒՈՒ

Եկեղեցական թուին նշանաւոր և պայծառ ժամանակներ վայելած է այլև այլ մեծանուն և աղգասէր անձանց օրով ու պաշտօնավարութեամբը, սակայն ըն-

դարձակ հետաքննութիւն մի պակսելուն պարագաներն չէ կրցած օգտել վարժարանաց համար ըստ բաւականին անչարժ և հաստատուն կալուածներ սեփականել, այլ մէկ եկեղեցիով և մէկ մանչ տղայոց վարժարանաւ գոհ եղած են իրենց անձնական քսակէն զանոնք խնամելու և մատակարարելու պայմանաւ։

Սահմանադրութեան ծադումէն ի վեր դրեթէ յաջողակ և դործունեայ Թաղ. խորհրդոյ ընտրեալ դէպատրաբար ձեռնարկուած է Սղգ. հաստատութեանց շինութեան, և անոնց կալուածոց։

1860—64 թուականներուն հետ դեռեւ մի քանի կալուածներ առնուեր են։ 1870—1872, աղջկանց վարժարանն շինուեր և 1874—1875 թուականին եկեղեցւոյ կից տունն առնուեր է։

Այս Թաղ. խորհրդոց պաշտօնավարութեան օրով, յիրաւի երկսեռ վարժարանաց համար մեծամեծ զոհողութիւններ եղած են, և այս առթիւ մէկ քանի օրինաւոր քննութիւններ ալ տեղի ունեցած են, բայց կալուածոց անբաւականութեան պատճառաւ, հաստատ և արդիւնաւոր յարատեւութիւն չեն կրցած ունենալ երկսեռ վարժարաններն և հետեւաբար մէկ քանի ամիսն անգամ մը նոր անօրէնութեան, նոր տեսչութեան և նոր դասատուաց ընտրութիւններ եղած են, մանաւանդ այս վերջին երկու տարուան մէջ։ Այս ամենն ինչպէս ըսինք նիւթական անձկութենէ յառաջ եկած փոփոխութիւններ էին, և ոչ այլ ինչ, անձկութիւն, որ պաշտօնի կոչուած ձեռնհաս անձինքներն իսկ ետ քաշուելու կ'պարտաւորէր։

Թաղեցի հասարակութիւնն կշռելով այս ամենը, միանդամայն տեսնելով թէ այս ընթացքով մեռելութեան կ'դատապարտի վարժարանաց ապագան, և յա-

ճախող մանկտին այս տարաժամ վտանգութեան երե-սեն չէ կարող պէտք եղածին պես կրթութիւն առնուլ, նոր շարժմամբ ոգևորեցաւ երկաեռ վարժարանաց ներ-կայն և ապագային բարւոքելու։

Եչնի-Գաբուի Հասարակութեան այս շարժումն բա-րեգուշակ է։

Հասարակութիւնն ամէն մ' իվեր շաբաթին մի քանի դիշեր՝ Թաղ. խորհրդարանն նիստ կընէ կ'խօսի, կ'վիճաբանի, կ'գաաէ, կորոշէ. վերջապէս ամենքն ալ միասիրտ միակամ հաճ և հաւան կ'գտնուին եկե-ղեցւոյ սեփականութիւնն եղող Եչնի-Գաբուի դրան կից երկաթուղւոյ մերձ եղած խարխլած հին տունը վար առ-նել և երեք դրպակներ ևթէ յայղպի վրան ալառուն չինել։

Այս գիշերային նիստերու արդիւնքն եղած է, հանգանակութեան ցանկ մի բանալ և Թաղեցի հասա-րակութեան կամաւոր նուէրներն ընդունիլ, որոց գումարն 12—13 հազար ղրչի. հասած է ցարդ։

Թղթադրամն 100 ղրչ. հաշուով յատկապէս 100 նոց, 50 նոց, 20 նոց և 10 նոց նուիրատումներ պատ-րաստուած են, որք այսօր վաղն չրջաբերութեան պի-տի երթեն ի նպաստ Եչնի-Գաբուի աղքատիկ երկաեռ մանկտւոյն չինուելիք կալուածոց։ Այս նուիրատումնա-կաց մի մասն ալ խմբագրութիւնս ընդունած է, և կ'յուսայ որ թէ Թաղեցի Հասարակութեան ևթէ բա-րեսէր Ազգայնոց մատուցած ժամանակ, յօժարակամ պիտի գտնուին բարեգործութեամբ օգնել և ոգևորել այս աղօգուտ ձեռնարկին։

Եչնի-Գաբուի սոյն կենդանի շարժման գլուխ կը գտնուին բաց ի Պատուարժան Թաղ. խորհրդէն հե-ւեւեալ Բարեսէր Ազգայինք։

Մեծաղուք Տեարք

Գէորգ	էֆ.	Փախազեան	Համբարձում	էֆ.	Բէյիզեան
Յովհաննէս	»	Սուբէնեան	Թովմաս	»	Սարգիսեան
Գրիգոր	»	Մուրատեան	Ստեփան	»	Թադեոսեան
Գրիգոր	»	Խանամիրեան	Ռուբէն	»	Նիզամեան
Աւետիս	»	Շամտանճեան	Սիմոն	»	»
Բիւզանդ	»	Սուրէնեան	Կարապետ	»	»
Համբարձում	»	Մադպուլեան	Մկրտիչ	»	Սիմոնեան
Մկրտիչ	»	Մապլեանեան	Մանուկ	»	Կիւլապեան
Յարութիւն	»	Կիւլապեան	Սարգիս	»	Շալճի
Խաչատուր	»	Ղազարոսեան	Յովակիմ	»	Սաքայեան
Գէորգ	»	Սվաճեան	Ռափիկ	»	Գարագաշեան
Պօղոս	»	Էքսէրճեան	Գէորգ	»	Ղազարոսեան
Մելքօն	»	Պէչիրեան			

Կ՚մաղթենք որ այս վիւրճեան հոգին յարատեւէ և տարբանայ։

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ԵՒ ԻՒՐ ՆԱՄԱՆԱԳՐՐԸ

Լեւոն Բինկեանցի

(Շարունակութիւն եւ վերջ տես թիւ ԽԵ·)

Բ.

Հայրենիքի 291 թուոյն մէջ Մեծատուրեան էֆ· ի դրուագիւնն վերծանող ամէն ուսեալ և բանիբուն անձինք լինդ- որս և Հայրենիքի Մեծարգոյ խմբագիրը, գիտեն անշուշտ որ՝ Մեծատուրեան՝ Լևոնի ապարգիւն գաստատուագիրը հաստատած էր անանկ վիճակով, որք դրուած էին Ակնոյ կամարկապ գիւղի Արամեան վարժարանի (ուր Լևոն դաստիարակած է 2 ½ տարի) արձանագրութեան տօմարին մէջ, որնոր (արձանագրութեան տօմար) Լևոնի երբեմն պաշտպան հանդիսացած Թաշխորհրդէն վաճերական ճանչցուած է պաշտօնապէս։

Իսկ վիճնոյն թերթին 299—301 թիւերուն մէջ

ունեցած նամակովը վոխանակ արձանագրութեան նըկատմամբ եղած տողերը տեսնալ ուզելու և ուզածին պատասխանելու՝ պատ ի պատ առարկութեանց կը դիմէ և ինքնահնար տուրքիւններով ինչպէս երևեցաւ ի նամակիս՝ չատ մը տողեր կը մրատէ :

Արդ՝ Հայրենիքի 291—299—301 թիւերը և մեր այս հերքումը ուշադրութեամբ ընթերցողք երկու լուծման կարևոր կետեր պիտի տեսնան , Ա. Հայրենիքի խըմբագիրը իր թերթի 291րդ թուոյն մէջ հրատարակած նամակին պարունակութեանցը վերահասու ըլլալէ յետոյ , ի՞նչպէս առանց դիտողութեան Լևոնի այն անհեթեթ գրութիւնն ալ կը հրատարակէ , 299—301 թիւերումը , որ իր կոչումը ճանչցող խմբագրաց և իրենց օգտակար թերթերնուն քիչ պատ չէ , որովհետև եթէ այնպէս ստայօդ և հակասական գրութիւնք առանց խորութեան տպուին ա՛լ այն թերթին վարկը ո՛ւր կիջնայ : Բ. կէտի ժամանակաւ գրուած յօդուածի մը հերքումն եղած այս գրութիւնը ի՞նչու այսքան ուշ և տարբեր թերթի միջոցաւ կ՛երևի :

Փութամբ ուրեմն , այն կրկին կետերն ալ լուսաբանելու ըստ կարելւոյն հակիրճ կերպով : (1)

. . . Խմբագիր Ցէր , ի սէր Ազգութեան, ճշմարտութեան և անկողմնակալութեան հաճեցէք ներկայս հիւրընկալել ազգօգուտ Հանդիսիդ միջոցաւ , և խրատ և ի

(1) Մեծարգոյ յօդուածագիր Բարեկամին՝ յիշեալ երկու կետերու նկատմամբ տուած բացատրութիւնք մեր Խմբագրական սկզբունքին հակառակ դանելով պատշաճ չդատեցինք հրատարակել, մանաւանդ թէ Ազգին ծառայելու ճամբուն մէջ եղող Խմբագրի մի ալ հաճարտանն կրնար ձնասել : Շատ խակ է հեզահամբոյր խօսքերով եւ լուրջ տեսութեամբ իւր ընդդիմախօսին տուած պատասխանն : Ծ. Խ.

պատուիրեն ամէն անանց՝ որք աստ, մանուածոյ և օձապտոյտ ընթացիւք, չողոքորդութեամբ, բաղդախնդրութեամբ և խարդաւանօք Ազգին վրայ կը ծանրանան. և մանաւանդ իրենց անհիմն և տղայական դրութեամբք Ազգ. Լրագրայ էջերը կը մրոտեն, որք կրնային ընթերցողաց օգտակար նիւթեր պարունակել:

Ընդունեցէք . . . Հայր, խորին մեծարանաց և ջերմահաճակալեայս հաւատոյն:

1877 Յունվար 1
ի Կամարկապ
Ակնայ

Մնամ անձնուէր Ազգիս
և Ջեզ
Գ. Սարգեան

—

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆԻՔ

Բ. ԳՐԱՆ ՊԱՏՄԱԽՆԵԼՔ

(Շարունակ. տես թիւ Խէ·)

«Սակայն մինչդեռ այսպէս չէ եղած, Բ. Դուռս ինքզինքն մի սահմռկական հարկադրութեան մէջ կը տեսանէ՝ բաղձալու այս օրինակ մի անցից գործութեան դէմ և նշանակելու այն չարագուշակ հետեւանքն՝ որք կրնան ծնիլ յապաղային նոյն իսկ պետութեանց մէջ եղած յարաբերութեանց անդորրութիւնը պահպանող սկզբանց նկատմամբ:

«Ցիշեալ գործողութեանց քննութիւնն անցնելով՝ Բ. Դուռն համոզում ունեցած է որ եթէ դաշնագրող տէրութիւնք կ. Պոլսոյ քօնֆէրանսի միջոցին դոյացեալ տեսութեանց վոխանակութեան նոյն թուականէն հետէ սահած միջոցին մէջ ստացեալ արգեանց, խաղաղութեան ապառնացող նորահաս վտանգներու բնութեանն լաւ մտադրութիւն ընէին, թերևս դիւրին կըլ-

ջար խնդրոյ առարկայ եղող մեծամեծ չահուց ուղիղ հաւատարակշռութեամբ հանդիպ մի վերջնական համաձայնութեան՝ որ ստորագասեալ չըլլար ոչ իրաւանց ծանրը բռնաբարութիւններու և ոչ իսկ անիրականանալի պայմաններու ։

« Կ. Պոլսոյ գեսպանախորհրդոյ (քոնֆերանս) մի-ջոցին , Բ. Դուռս յենդով ի Սահմանադրութիւնն , զոր վ.հ. Սուլթանը ինքնակամ կը շնորհէր և որ սոյն պետութեան մէջ իւր հաստատութենէն ի վեր անօրինակ կերպիւ ընդարձակագոյն բարենորոգութիւններ կ'իրականայնէր , չանացած էր յուշնել անիրաւութիւնն այն ազգն եղանակին՝ որ բարենորոգմանց կերպարանքին ներքև , գաւառներու , կրօնից և հպատակաց իրդիրներէն ծագում կառնուր . ինչպէս և պետութեան ամբողջութեանն ու անկախութեան հակառակող ազգն առաջարկութիւն ընդունիլ իրեն համար անկարելի լինելն յայտնած էր ։

« Սոյն կրկին տեսակէտը լիովին կը համապատասխանէր տէրութեանց կողմանէ ընդունուած Անգղիական յայտագրոյն (բրօկրամ) պայմաններուն ։

« Այս յայտագիրն իբր սկզբունք կը դնէր պետութեան ամբողջութեան և անկախութեան պահպանութիւնն և մի քանի գաւառաց համար վատթար վարչութեան և քմահաճ իշխանութեան գործողութեանց դէմ երաշխիք ընծայող կառավարական կազմակերպութեան եղանակ մի կը խնդրէր ։

Գալ անգամ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Թուրքիոյ և Ռուսիոյ իրարու դէմ պատերազմելու համար քանի ամսէ ի վեր տեղի ունեցած երկու կողմանց ընդհանրական պատրաստութիւններն մինչև Մարտի վերջը, այլ և այլ ձևերու ներքև, զանազան քաղաքական և դիւանագիտական բանակցութեանց առջև մերթ խաղաղական և մերթ սպառնական կերպարանք մը կառնուին։ Ռուսիա թէ և իւր զօրքերն դրօշի ներքև կանչած և բուռն զօրութեամբ զանոնք սպառազինած, բայց և այնպէս առանց պատերազմի լուր սպառնական ցոյցերով կ'փափաքեր իւր նպատակին ժամանել, այն է իւր կամքն և կիրքն յառաջ տանելով՝ Թուրքիոյ անկախութեան և ամբողջութեան վնասել և 36ի դաշնադրեալն գլխովին ջնջել։

Թուրքիա մինչև վերջն խաղաղասիրական դիրք մը բռնեց և ինչ ինչ զոհողութիւններ ընել յանձն առաւ, բայց իւր անկախութեան և ամբողջութեան վնասող ո և է կէտ բնաւ չընդունեց և իւր այս անբռնաբարելի իրաւունքն մինչև իսկ զէնքով պաշտպանելու պատրաստ ըլլալն Եւրոպական մեծ Տէրութեանց ծանոյց վերջին յայտագրով մը որ չափաւոր լեզուաւ մը գրած էր, և որուն մէջ Ռուսիոյ պահանջմանց անիրաւութիւնն ու զանոնք ընդունելուն ծանր հետևանքներն կ'յայտնէր։

Թէ և երկու կողմանց բանակցութիւններն այս կերպով դադրեցան և Ռուսիա իւր զօրքերն ու Թուրքիա ալ իրենները չարժման վիճակի մէջ դրին և մինչև իսկ Ռուսիոյ զօրքերն դէպ ի Ասիա (Կարնոյ կողմէն) քալել սկսաւ Թիֆլիզէն քանի օր առաջ հասած հեռագիրներուն նայելով, բայց տակաւին ո եռպահագիտական վերջին փորձով մը հաշտութիւն ըլլալ կ'յուսացուէր։ Ա.րդ. յոյսն ալ այս օրերս վերջացաւ։

Ռուսիոյ յարդ ըրած ոպառնական յոյցերուն յա-
ջորդեց պատերազմի նախանշանն : Ա.յս երկուշաբթի ըստ
ներոպացւոց ժամ 4ին , Ռուսիոյ դեսպանատան դրան
վերայ եղած արծուադրօշն (Արման) վար առնուեցաւ, և
դեսպանատան պաշտօնեայներն իրենց վերջին հրաժեշտն
մատուցին Մեծ Եպարքոսին և մեկնեցան :

Ասկից բնականաբար կրնանք իմանալ թէ պա-
տերազմն անհրաժեշտ է և գուցէ մի քանի օրէն պատե-
րազմի յայտարարութիւնն երեւան դայ : Թուրքիոյ երես-
փոխաններն , որ մեծ եռանդեամբ պատերազմելու որո-
շում տուին և երկրին փրկութեանն համար ամեն զոհո-
ղութիւններն յանձն առնել խոստացան , իսկ թէ պա-
տերազմի ատեն հաշտութեան ալ կարգեր շուտ չ'ղլնա-
նէին , ու վախկոտի է որ զոհողութեան մասին խոստ-
մընաղանց չգտնուելով՝ Թուրքիոյ թշուառութեան
պատճառ չըլլան :

Պ. ՏԸ ԴԱՄՈՐ

ՀԵՂԻՆԱԿ ՕԳՈՒՍՏ ՅԻՕՅԵ

ԹԱՐԳՄԱՆԻԶ Գ. ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ

Սոյն ընտիր վէպին երկրորդ՝ այն է վերջին հա-
տորը Պօլիս հասած ըլլալով, կը ծախուի Ս. Ղ. և եպը-
մաճեան Դրատունը նէնի-ձամի Զիլինկիրլէր ձաւսաէ-
սի թիւ 2 , և ուրիշ Դրավաճառաց քով : Գին 1 ֆրանք
50 սանթիմ :

ՏԻՐ—ԽՄԲԱԳԻՐ

ՀՄԱՅԵԱԿ Ծ. Վ. ԴԻՄԱՔՍԵԱՆ

Կ. ՊՕԼԻՍ

ԱՏՊԱՔԱՆԵՔ ՀԱՅՇԱՊՏԱՆԵՔԱՑՑ

Նէնի–Դարու Դուամսալ փողոց թիւ 200